

Előfizetési díj

Vidékre postán vagy helyben házhoz hordva:

Egész évre	12 frt.
Félévre	6 „
Negyedévre	3 „
Egy órára	1 „

Egyes szám ára 5 kr.

Megjelenik minden nap, az ünnepeket követő napok kivételével.

Szerkesztői szállás:

Belső-farkasutca 76. szám, hová a lap szellemi részét illető közlemények címzendők.

Az értékes cikkek díjaztatnak.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetések küldendők.

Hirdetési díjak:

Összírás hasábozott gármond sor 6 kr. árnál bélyegdíj minden hirdetés után 30 kr. Nagyobb és gyakori hirdetéseknek külön kedvezményt is nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket fölvesznek:

Bécsben: Oppel Alajos (Wollzeile 22) Laasen
stein et Vogler
Wien
Wallfischgasse nr. 10.

Nyiteltéri cikkek

garmond sora után 25 kr. fizetendő.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

A

„KELET”

politikai és közgazd. napilap

1873-dik évi folyamára.

A „KELET” előfizetési ára:

Egy évre	12 frt.
Félévre	6 frt.
Negyedévre	3 frt.
Egy órára	1 frt.
Egyes szám ára	5 kr.

A lap szétküldésénél előforduló zavart kiküldése tekintetéből vidékről 1 hónapra előfizetést nem fogadhatunk el.

Az előfizetés pénzek, legcélszerűbben postai utalvánnyal, kiadó Stein János könyvkereskedésébe küldendők.

Nyolcz egyszerre beküldött előfizetés után iszteletpéldánnyal szolgálunk.

A „KELET” kiadóhivatala.

Az év végén.

Pest, decz. 31.

(A.) Egy küzdelem- és munkatöltes év épült el Magyarországon felett s az emlékek, melyeket maga után hagy, nem mindnyájan edvezők; sok hiábavaló küzdelem, sok eredménytelen munka, számos elemi csapás jellemzi a lefolyt évet. Közgazdasági tekintetben mely romokat hagyott maga után; a természet minden csapásával meg kellett birkoznunk. Az ország egy részét szárazság, a másikat vízárak pusztította s természetünk csaknem egészen kimerült. A földmívelést ért súlyos bajok szünetelték a kereskedelemre és iparra is; mindkettőben a legnagyobb pangás mutatkozott, melyet csaknem az elviselhetetlenség fokozott és szint külföldi viszonyokból, részint saját viszonyainkból folyó súlyos pénzügyi válság, mely hónapok óta küzdünk kell s mely erősen a legnagyobb áldozatokat rója rá. Szaporították közgazdasági bajainkat az ipari és állati egyaránt kedvezőtlen egészségi viszonyok — szóval anyagi érdekeinkre fenyegetőkre egy kedvező mozzanatot sem mutat az év történetében.

A

„KELET” TÁRCZÁJA.

Mártha és Mária.

Regény.

Irta Aubray M.

I.

(Folytatás.)

Ő is mindjárt betölti a 16 évet; e korban nem titkolt már kis leány módjára, s én úgy találom, igen jól áll neki.

Nehogy valamiképp elhidd, sugá Albert, nagy csak azért mondja, mert ő nagyon jó, na, nézd, de valóban úgy néz ki szűk ruhában, egy zöld sálka. Ernést tudom azt fogja hinni, hogy vetted fel e ruhát.

Fiam ne bosszantsd Marit, mondá néni, mert asszony; de te is Mari — folytatá egy pillantást vetve rám — mond meg mi általán ily nevetséges toleltet?

Hogy megnyerje „Ernész herceg” tetszését? Albert nagyot kacagva; Mária hidd, izlése van, csak téged fog nőül venni.

A nem állhatta meg, hogy gunyosan el ne jék, de néni azonban szigorú hangon

Rosz gyermek, hogy merészelsz még tréfákat beszélni?

De mama — felelé ez — azt hittem, szar-

Nem sokkal jobb a politikai viszonyok alakulásában elért eredmények. Az év első napjaiban három nagy kérdés foglalkoztatta kormányunk s a közvélemény figyelmét. Lónyay gróf a horvát, a szerb kérdésben s a bankügyben körülbelül egyszerre indította meg akcióját, de mindhárom kérdés az ő kezében annyira elmérgesedett, hogy megoldásuk ma sokkal bajosabb, mint volt egy év előtt. A horvátok és szerbek a magyar kormány engedékenységét félelemnek véve oly követelésekkel állottak elő, melyek a józanság minden határán túl mennek. A horvát-magyar kiegyezési bizottságok még nem fejezték ugyan be működésüket, de hogy az eredménytelen lesz, az nem szenved kétséget. Így tehát ismét vissza kell térnünk az 1868. kiegyezés törvényéhez, melynek fenntartásáról, minden részletben való pontos végrehajtásáról kezeskedik azon egyöntetű szellem, mely a Szilágy-cabinetet áthatja. Az előbbi kormány akciójának sikertelenségét első sorban a kormány feje és többi tagjai közt fennálló nézetkülönbség, mondhatni bizalmatlanság okozta. Most tul vagyunk e bajon, egyetértés és összetartás jellemzi a jelen cabinetet, mely az erélyvel párosult törvényességben találja tevékenységének súlypontját. A törvények egyszerű és erélyes végrehajtása képezi legjobban, mert legtermészetesebb megoldását a horvát kérdésnek s hogy ez valóban megtörténend, az iránt mostani kormányunk politikája teljes biztosítékot nyújt.

A szerb kérdés megoldását már Lónyay gróf vezette be, midőn átlátva az engedékenység veszélyeit, melyek az ország alsó vidékein a rendes nyugalom megingatására kezdtek vezetni, a fenyegetett jogbiztonság megvédése érdekében királyi biztost küldött Ujvidékre. A Szilágy-kormány megtartotta ezen intézményt, melynek áldásos hatásai már is minden téren mutatkoznak. Ez is újabb bizonyíték annak, hogy nálunk csak erélyes eszközökkel lehet boldogulni s a törvény szigorú utjáról való letérés csak növeli a bajt, melyet orvosolni akarunk. A királyi biztosság már eddig is szép sikert mutathat föl, de ha azt akarjuk, hogy az valóban teljesítse hivatását, hogy a szerb mozgalom minden szálát, mely nemcsak a magyar földön lakó szerbeket hálózza be, hanem a Száván túli Szerbiába is átnyúl, széttephesse, akkor ez intézményt állandósítanunk kell. Mert oly nagy munka teljesítése nem eszközölhető egy pillanatban s a szerb agitátoroknak tudniok kell, hogy látszik egy fensőbb hatalom, mely minden tettüket, minden moz-

bad mondani: Ernész herceg, mikor Preszle urról beszéltek, miután maguk is néha...

Anyja haragosan szakította őt félbe.

— Okosdi uram, mondá neki, egyet jegyezz meg magának jól s ez az, hogy szigorúan megbüntetem, ha csak egyszer ismét a tisztelet ellen, nagybátyja irányába.

— Hány milliója van? kérdé az elkényesztett gyermek.

— Mi közöd hozzá, viszonzá anyja ingerülten.

— Mi közünk hozzá mindnyájunknak, mondá szegény nagybátyám. Akár szegény, akár gazdag, Preszle ur szívesen látott vendég leendő házuknál.

Albert elhallgatott, körül járta a szobát, ekkor hirtelen megállott, egyet gondolt s gyorsan távozott. Ezalatt Irén izletesen elrendezgette az etágéban levő apróságokat, romanczokat s különböző zenedarabokat válogatott ki, banyagul oda vetvén a zongorára; úgy állt a lámpát, hogy megvilágítson 3-4 csinos festményt, melyek az ő művei voltak, s e nevezetes nap emelésére tételték rámba.

Nagy atyám olvasá rendes birlapját, nagynénem szemlélő kedves májusi rózsáját, s Ernést még sem érkezik.

De már soká nem késbetik.

A gyors vonatnak meg kelle eddig érkeznie az állomásra, s néni szép fekete paripának nem kellett több egy negyed óránál, hogy onnét Vermontba szállítsák.

Az ablaküvegre hajtán fejemet, s mialatt vizsga szemekkel vártam a piros fény feltűnését a sűrű ködön át, azon utasra gondoltam, kinek érkezése így izgatottságba hozza e különben oly nyugodt házlakót.

Elgondoltam, hogy valóban jónak kell annak lenni, kit ily türelmetlenül várnak; hogy gyöngé-

dulatokat folytonosan éber szemmel kíséri s bűneiket megfenyíteni akármikor kész. Nézetünk szerint ez csak a királyi biztosság állandósítása által történhetik s ez iránt az illető vidékek józanabb részének köréből tömegesen érkeznek is a felhívások a kormányhoz.

A mi a bankkérdést illeti, az körülbelül ugyanolyan stadiumban van ma is, mint egy év előtt. Kerkápoly most indítá meg új akcióját s mint-hogy őt a Deákpart egy biztossága támogatja, remélhetőleg oly megoldásra fogja juttatni az ügyet, mely hazánk gazdasági érdekeit lehetőleg számba veszi és kielégíti. A törvényhozási működése sem emelkedett ugyan a szükségletek magaslatára; a szenvedélyek harcza itten is sok időt, sok erőt pazarolt semmiség kre, de munkájának fényes mozzanatai is vannak. Ez évben alkotta meg az új ipartörvényt, mely bátran versenyezhet Európá bármelyik hasonló törvényeivel; ez évben nyertek törvényes megvalósítást a kolozsvári egyetem s a Ludovica-akadémia, a fővárosok rendezésére vonatkozó törvény is elkészült, szóval a párharczok minden szenvedélyessége mellett sem maradt tétlen az országgyűlés s ha a szervezési munkálatokat be nem fejezhette, mégis előbbre vette azokat. Általában kevés jót hozott a múlt év, de mégis hozott valamit. A legnagyobb nyere mény kétségkívül az, hogy a kormány kebelében visszaállott az egyetértés. E nélkül egyöntetű, céljaival és eszközeivel tisztában levő politika nem képzelhető. Most, midőn az egyetértés visszaállott s a kormány ismeri hivatását, remélhetjük, hogy az ő tapintatos vezetés alatt a jövő évben a törvényhozás nagyobb tevékenységet fejtend ki s a pártversenvely csillapodásával helyrehozandja az elmúlt év mulasztásait.

Korunk szellemóriásai.

I.

Darwin.

A jelenkor természettudománya bizonyos tekintetben örököse a bölcsészettudománynak. Ez emberiség legfőbb, legfontosabb érdekei fölötti harc, a gondolat harca a hittel, a buvárlat a hagyományval, a legújabb időkig a bölcsélet és theologia közt folyt. Speculatio állott szemben a speculatioval s igen gyakran volt egyik oly érthetetlen mint a másik, igen gyakran versenyzett mindkettő a homály és sötétség koszorújért. A bölcsélet visszavonult a térről, melyben oly sokáig tartotta a tüzet. Nem azért, mintha legyőzött volna a theologia által, hanem,

den kell azt szeretni, kinek visszatértét ennyire megünnepelik.

Azonban egy körülményen fennakadtam: csak valami nyolcz nap óta volt Preszle ur gondolataink s beszélgetésünk tárgya; az előtt nagyon keveset foglalkoztunk vele, s csak igen ritkán emlegették e kedves rokont, ki most izgatottságba hozta az egész házat.

(Folyt. köv.)

A forradalom okmányaiából.

A székely katonasághoz.

(Folyt. tás.)

És ha tán hosszú és fárasztó utatokban a reaktió sántájával találkoztok, gyilkoljátok le azokat oly könnyűtellenül, a milly szivtelenül ássák ők sírját a magyarnak. S mutassátok meg Európa sőt az egész világ előtt, hogy a magyar és székely erő, ha e ybe foly, a leggyalázatosabb cselszövényt, a legmesterkéltetbb hálót is elég erős széttepné, s annak szálaiból hurkot fonni az árulók és pártutók nyakára.

Midőn az egész hon vészben van, s kiáltással épen a magyar elem fenyegettetik, nem szabad senkinek tevéketlennek lenni; mert minden elvont erő az ellenséget neveli s vesztünket sietteti.

Rajta hát székely véreim, s barátim! alakítsatok egy nagy, és győzhetetlen sereget; s abba ne mezt, nem nemest, ki csak a székely föld lakója, beolvasztva, választatok egy derék vezért, kiből biztok, kinek tiszta jelleme, s harcziás bátorsága ismeretes elöttetek, és siesetek az ország szívébe Budapest felé, melytől csak néhány órányira tanyázik rabló sordájával a magyar királyi hadsereg.

hogy helyet engedjen egy sokkal félelmetesebb küzdőnek: a természettudománynak. Ez nem rendszerek, hanem tényekkel, nem a dolgok értelmezésével, hanem a dolgokkal harcol. Nem mondja: ennek így kell lenni, hanem bebizonyítja s indokolja, hogy ez így van. Minden ága a tudományok testvériesen közreműködik a nagy célra. A geologia átvizsgálja a kőzeteket s megismerteti velünk a föld korát, s organicus életének roppant időtartamát, az állattan az ember s a többi emlősfajok rokonsági viszonyait, stb. Akaratlanul, gyakran öntudatlanul dolgozik esendes szobájában a tudomány felkentje azon régi előítéletek szétrombolásán, a melyek még mindig uralkodni akarnak az emberiség fölött. Egy látszólag csekély felfedezés, melyet első pillanatra csak korlátozott körben vélünk értékesíthetőnek, feltörő gépezetté lesz, melynek csapásai sokkal hatalmasan rázkodtatják meg a gondolatvilágunk hiszékenység bástyáit, mint bármely merész bölcselati eszmék.

Darwin Károly egyike a természettudomány legkiválóbb szellemlovagjainak. Nevét ma már az egész tudományos világ viszhangozza s még az ellenkező nézetek vallói is tisztelettel emlik. Husz éves fáradszatos tanulmánya és bűvárlásának eredménye volt azon nevezetes könyv, melylyel ő új lendületet adott az egész mai természettudománynak. Alig van művelt ember, ki legalább némi fogalommal ne bírna tanáról és annak messze kiterjedt hatalmáról. Az egész Darwin-elmélet — mint jeles magyarázója, Büchner megjegyzi — dióhéjban már híres könyvének címében feltalálható. A cím ez: „Keletkezés a fajoknak természeti kiválasztás, vagy fentartása által a tökélyebb fajoknak a léteért való küzdelmeiben.” Hogy egyszerre beláthassuk, mennyire be kelle folyni egy ily könyvnek a bölcsélet és theologiai küzdelemben, csak azt kell megmondunk, hogy a fajok keletkezésének kérdésével a teremtés története a legszorosabban összefügg. Egész Darwin — kevés számú tudós kivételével — a faj fogalmát általánosan szilárdnak, változhatatlannak s így minden fajt külön teremtettné tartották. S ha új fajokat fedeztek fel — a mi nem csak a növény, hanem az állatvilágban is csaknem naponként megtörténik — azt vagy válfajának nevezték, miáltal ezen utóbbi bizonytalan fogalom önkényes kiterjesztést nyert, vagy azt mondták, hogy e faj eddig is létezett, csak hogy senki nem vette előbb észre. S ha így sem boldogulhattak, még mindig elmondhaták Agassiz-zal, hogy „hisz a teremtő egy fajt, a mely neki valaha tetszett, még egyszer megteremthet.”

Ekkor lépett fel Darwin s mutatá ki hihetetlen szorgalommal s fáradsággal keresztülvitt részletes vizsgálódásokra fektetett könyvében, hogy minden előbbi s jelenlegi organismus legfeljebb fél tucat

nevezett, s hivatalától megfosztott Jellachich; s éreztessék vele, hogy a magyar milly nagylelkű szokott lenni ellenségei irányában: az árulók, s pártutók iránti bosszuban épen oly kegyelhetlen.

A vészharang rég zúg már a hon több helyein; testvéreitek az alduai táborban egyszer babárt nyertek, s a napokban kétségtelenül dicső győzelmet vívni ki. Ne engedjétek csak nekik a dicsőséget; ha igaz testvérek vagytok, osztoznokot kell abban, osztoznokot annak fáradaimaiban és ha szövetétek a rabló csordát, édes lesz a szabadság, édesebb a hon nyújtotta jutalom, legédesbb a győzelem borostyánjain rátok várakozó pihenés.

Fegyverre, villogó s halált osztó fegyverre hát, Székely barátim! Ne szenvedjétek, hogy a lobogót és cimert, melyek alatt ős atyáitokkal együtt ti is szent ügyért annyi drága vért ontottatok, épen ellenetek bitorolják a bázárulók és pártutók. Ragadjatok az árulókéval szembe magyar lobogót, mert magyar ügyben harcoltok; s mint a magyar király hívei kerítsétek birtokotokba az austriai császár zászlóit, hadd lássák maradékitok a harcok egyetlenét, melyhez hasonlót a világ története föl nem mutathat.

Rajta Székelyek! Atila méltó ivadékai! hozzatok karjaitok súlyát, fegyverek élet, a magyar és székely szabadság s élet megmentésére.

És ha majd a harcmezőn külön színű lobogók alatt egybecsaptok, rohanátok a székely szeme szavaival történjék:

„Kezünkben kard s fegyver magyon, A pártutót üssük Agyon.”

Fébian Dani székely követ.
(Téje köv.)

növényi és állati alapformából, vagy ha az elmélet utolsó következtetései kiterjesztjük — néhány alsóbbrendű öslakból vagy ősejtől ered, hogy azok folytonos átalakulás és fejlődésben vannak hogy ezen egész tünemény állandó természetörvényen alapszik, Hasonló tanítottak ugyan már előbb is Lamarck (1744 — 1829) és Geoffroy-Saint-Hilaire (1772 — 1844) francia tudósok s hasonló utat követett természettudományi munkáiban Goethe is, de tisztán és határozottan mint megalapított taut, Darwin fejtette ki először a fajok új alakulását.

A házi állatok és virágok tenyésztésénél napokint új meg új változások keletkezését észleljük külső megjelenésükben. Az ily változásokat eddig tudományos alap nélkül válfajoknak nevezték. Darwin új fajokat látott bennök, s ezekből — mint általában ismertek — s érthetőből indul ki. Ha szemünk előtt — mint Darwin ezer növényi s állati példával bizonyítja — most is új fajok keletkeznek, s a régieket, vagy ősmagokat is a létezőtől kölcsönös harcban leszoríthatják, annál könnyebben történhetett ez a rég letűnt korszakokban, midőn minden külső feltétel — hőség — nedvesség stb. — az organikus élet loggaadagabb kifejlésének inkább kedvezett, mint most. Egy faj létrejö Darwin szerint az egyéni sajátosságok átörökítése s azok folytonos összehalmozódása által sok nemzedék, s hosszú idő alatt. Minél inkább visszamegyünk a föld történetében, annál kevesebb a faj. Végre — mint Darwin könyvének zárszávaiban kifejezi — csak egyetlen ősalak marad fenn, a melyből minden élő lény eredt. Az utolsó következtetést, mely szerint ezen ősalak sem teremtett volna, hanem keletkezett, Darwin nem merte kivonni. Ő azt hiszi, vagy legalább mondja, hogy „ez ősalakban az élet a teremtő által lehettett.” S így az élet ősalapja természetörvény helyett egy csoda lenne? Darwin német fordítója, Broun tanár jogosan emeli ki, hogy ezáltal az egész elmélet hajótörésnek van kitéve. Hogy az egyébként oly merész buvárt mi birta e nehezen megérthető tartózkodásra, azt nem kutatjuk; tény azonban, hogy az utolsó években nemcsak német, hanem angol tanítványai is kivonják tanaiból e végső következtetést, s ez által felteszik a koronát, buvárlatainak egész épületére.

(Vége következik.)

A képv. ház pénzügyi bizottságának jelentése.

(Folytatás.)

Az eredmény az előirányzathoz képest, a mi a rendes költségvetést magát illeti, nagy javulást mutat ugyan az előirányzatokkal szemben:

1868.	11.503,500	frttal mert
1869.	9.983,739	frttal
1870.	18.786,720	"
1871.	6.671,220	"

az arány a bevételek és kiadások emelkedése között nem mutat azonban haladást az előirányzathoz képest.

Az 1868-tól 1871-ig a rendes kiadások 149.818.000 frt. ma 163.649.000 frttal, tehát 13 millió 831.000 frttal emelkedtek, a rendes bevételek 158.785.000 frtról 165.789.000 frtra, tehát 7 millió 4000 frt emelkedtek és így a rendes kiadások emelkedése a rendes bevételek emelkedését 6.827.000 frttal haladja meg, összesen az egész kezelésnek eredményeit véve fel az eredmény:

1868	13.441,500	frt.
1869	18.561,739	"
1870	5.430,020	"

1871 19.307,362 frttal javult ugyan az előirányzatokhoz képest. Összesen 53.870,621 frttal előirányzott négy évi hiány a zárszámadásokban mutatkozó pénztári eredmények szerint.

1868 és 1869-ben együtt pénztári felesleg 20.936.000 1870 és 1871-ben együtt pénztári hiány 18.066.000

Összesen 2.870.000 frt

pénztári felesleg mutatkozván az előirányzott hiánnyal szemben 56.740,621 frttal javulás mutatkozik; meg kell jegyezni, hogy 1868-ban a rendes bevételek jelentékenyek voltak az előirányzathoz képest és a kiadásokhoz nézve nagyon kedvező eredményt mutatnak: 8.967.000 frttal haladták meg a rendes kiadásokat képezi egyik okát annak, mert haladja meg annyira a kiadások emelkedése 1868-ról 1871-re a bevételek emelkedését.

Hogy ezen eredmény felett helyes ítéletet lehessen mondani és azokból egészen alapos következtetések legyenek levonhatók, annak tényezőit kell közelebbről vizsgálnunk. Annak oka, hogy a négy év zárszámadási eredményeiben miért tűnt el az előirányzott hiány túlnyomó részben nem a folyó jövedelmek emelkedésében rejlik; a pénztári készletek és előirányzatok kívül befolyó tőkék felhasználása és függő adósság által volt képes az államkincstár összes kiadását fedezni és csak így történhetett a befolyt négy éven át a pénzügyi kezelés eredményének hiány nélküli lezárása. Csak hogy ki kell emelni, hogy a rendes kiadásokat a rendes bevételek fedezték, sőt 1871-ben is 2 mil.

frttal. A rendkívüli kiadások fedezése vette legnagyobb részét azon tőkéket, melyek a pénztári hiány helyettesítésére szolgáltak. A bizottság a pénzügyi helyzet helyes megértésére céljából fentebb részletesen előadta, hogy a pénztári hiány 1868 és 1871 évek között 18.066.082 frt. pó.

fedezésére úgyancsak a pénztárkészletből 18 millió 066,082 frttal vettek igénybe, ezenkívül inségi kölcsönökből 7.156,629 és függő adósság után befolyt tőkékből 11.476,380 és így összesen 36,699,091 frt fordított, és ezen tőkék segítségével az 1870. és 1871. évek 18,066,082 frt hiányt fejeztettek be, tehát ezek nélkül a két évre kiirított 28.066,083, kincstári hiány 18.633,009, frttal nagyobb lett volna és így 36.699,091 frttal tennének valósággal, és így 1870. és 1871. évre az eredmény az előirányzathoz képest csak 6.104,291 frt javulást mutat fel.

Ha pedig négy évet együtt vesszünk fel, mintán 1868. és 1869-ben együtt 7.315.394 frt folyt be inségi kölcsönökből ezen tőkének, a függő adósságának és a pénztári állapotnak 1868 elején és 1871 év végén tekintetben vétele mellett így áll a számítás: — 1868—1871-ig elő volt irányozva összesen — 53.870.621 frt, hiány a pénztári eredmény e négy évben azonban 2.870.000 frt felesleget mutat.

Ezen számítás helyességét bizonyítja az is, hogy az 1867. év végén és 1871. elején mutatkozó pénztári készletek állapota közötti különbség így áll. 1867 végén 28.985 915 1871 végén a kölcsönök levonása után 32.000 966 s így összesen 3.015 051 frttal szaporodott a pénztári készlet, valamivel nagyobb összeggel tehát, mint a tényleges pénztári felesleg: ezen 143.917 frt különbség némely pénztári maradványoknak különböző elszámolásából ered. A négy év kezelésének eredményében mutatkozó felesleg azt mutatja az előirányzattal szemben levő eredmények javultak 5.674,061 frttal. De mivel ezen 4 év alatt előirányzatok kívüli pénztári tőkékből fedeztetett:

1868—1869	7.315,394	frt.
1870—1871	7.156,629	frt.
Függő adósság által	11.476,380	frt.
Összesen	25.948,403	frt.

igy a javulás csak 30.792,218 frt tesz az előirányzatokhoz képest, melyekben összesen a négy év hiányai 53.870,621 frttal voltak előirányozva.

(Folyt. köv.)

BELFÖLD.

N.-Enyed, 1872 dec. 24.

Ha a „M. P.” mint pártközlöny, egész elégtelleg nem nyilatkozik a felett, hogy N.-Enyed városában a tisztújítás baloldali szellemében történt, mint sok más visszás ügyeink felett, úgy a tisztújítás felett is: elhallgatunk volna véleményünk közlését, de így kötelességünk a közönség tájékoztatása érdekében e felett nyilatkozni, de hogy nyilatkoztunk igazolva legyen, egy visszapillantást kell tennünk a multra.

N.-Enyed város sokat szenvedett békés polgárságának legnagyobb része a kézi ipar után egyszerű családi körben élve, politikával nem bajlódott addig, míg mostani polgármesterének nem tetszett őket az 1869-ki követválasztásokkor ellenzékiekké tenni, mely időtől fogva a békés szellemet eleinte nyugtalanság, később türelmetlenségből származó vastag gondatlanságok elkövetése s végre pártszempontból származó gyűlölet váltotta fel: a nyugtalanság minden utaközvetkezmeny nélkül a 1869-ki követválasztásokkor nyilvánult, a türelmetlenségből származó botlások nyilvánulni kezdtek a város részéről a megye bizottmányába adandó tagok választásánál, mikor a közös megállapodás ellenére, a városi bizottmányi tagok sorából az értelmiséget — egy párttagja kivételével — kihagyták; bekövetkezvén a megyei tisztújítás, ez alkalommal a türelmetlenség a vezetőket annyira elvakította, hogy feledve multat, nem tekintve jelent és jövőt, bár kit is szívesen fogadtak be, ki pártjokat szaporította, ez alapon történt az Enyeder nézve annyira emlékeztető Arente Severunak, mint pártjokhoz tartozónak — a polgári „olvasó körbe” bevezettetése, — Ennyit e multról, A pártszempontból származó gyűlölség újra kezdetét vette a folyó évi követválasztások, s megtermette gyámölcését a napokban lefolyt városi tisztújítások, mely alkalommal nem tekintve szolgálati éveket, nem hivatali és munkaképességet, — kihagyták a követválasztásokkor tett feyegetés szerint mindenkit ki a balpárt elveit nem vallotta: de lássuk a választás eredményét. Polgármesternek választott Sándor Elek és pedig minden ellenjelölt nélkül, nem azért, mintha elegendő nem volna, kik az ő 11 évi erélytelen kormányzását ne óhajtották volna megszüntetni, hanem azért, mivel a független rész, nem akart szembe menni azzal, mely Sándor Elekét ölelni hordoz.

Első tanácsosnak választott Lengyel Gábor, egy tetőtől talpig becsületes, de éppen olyan adminisztratív, képtelen ember, ki jelen alkalommal magatartásával, a kancellár méltóságos tulajdonával gyanúsztatik, hogy t. i. nem oda út a hova néz; pedig nem tudjuk, hogy ő tudja-e, de mi bizonyosan tudjuk, hogy az ő első államára történt megválasztása az irányadoktól azért nem volt elintézve, hogy ne álljon utjának annak, ki harmadik helyre kívántak az illetők tenni, de ki még is onnan, — dicséretére a választóknak — kimaradt.

Második tanácsos lett Veress Gábor, eddig egyik tekintélyes ügyvédünknek általa dicsért fogalmazója; tekintve az ifjú erőt, ha ezzel jó akarat is

párosul, ezen választástól csak jó eredményt várunk. De erre legnagyobb szükségünk is van, mert a rendőri hatáskörön belül levő vagyon- és személybiztonság a városban, a határon, kertekben, a szőlőkben, — szóval csaknem mindenütt nagyon alászállott.

Harmadik tanácsosa a különös pártcsoporthoz Sebesi Adámot tette, eddigi gazdáját a városnak. Hogy az utóbbi minőségben mennyire mozdította elő a város érdekeit, ezután megvizsgálandó számadásai fogják kitüntetni.

Most már szenteljünk pár sort az adminisztráció — mint pártgépezet felfuogató erejének. Ez főjegyző Vajta Ádám — a múltban több éven át a helybeli főiskola volt egyik osztálytanítója, de ki ott a tekintélyes családi kapocs sem tudott tovább megtartani; hogy jelenlegi állását mennyire fogja betölteni, nem tudjuk, — annyit azonban bizton mondhatunk, hogyha a köz adminisztráció ügyei csak tényleg fogak menni — a rendőri ügyek kivételével más nem fogja azokat intézni, mint a főjegyző és ezért csak jó sikert kívánunk.

Pénztárnok lett Jöcsői Sp. Lajos, ezelőtt könyvkötő, jelenleg az „Enyedi naptár” és egy kölcsönkönyvtár tulajdonosa, kiről azonban alig hisszük, hogy a könyvkötés alkalmával keze alatt megfordult különböző művekből annyi ismeret szerzett volna, mennyire a városi sokáig pénztár számadás szakavatott szerkesztésére képes lehetne; s így ezen hiányt kénytelen lesz az egy személyben ellenőr és adósszedő Erős István pótolni, kit erre képesnek is hiszünk s csak azt nem értjük hogy független helyzeténél és képességénél fogva hogy tudott ily alárendelt állást elfogadni.

Fő és orvos, erdész, számvevő, városgazda és levéltárnok — ezek közül arról, kit illet kíméletből csak annyit, hogy egy tisztességes ember által egyszer kimondott elvet — különösen hogy ha az egy tekintélyes rész helyeslésével találkozunk, — nem szabad bármilyen drága árért sem megtagadni.

Végre pár szót a képviselőtestület választottairól, hogy ezek közt az irányadó családok apraja, nagya, sógora, komája, apósa, veje — mind beválasztott, az ellen mint emberi gyengeségből származó részrehajlás ellen nincs kifogásunk, de mit a törvény kijelöl, hogy a várossal szerződési viszonyban álló képviselő ne legyen — miután ezek itt mind beválasztottak — ez ellen igen is van kifogásunk s ezen abnormalitásra felhívjuk a belügyminiszter ur figyelmét annyival inkább, mert a mult időben egy ilyen képviselő testület befolyása alatt keletkezett 2000 frtig terjedő adósságban bírja már városunk drága emlékét egy érdekelt képviselő eljárásának.

o. ó.

Háromszék, december 25-én.

A közjegyzői szigorlat — a képviselő testület által a költségek körüli intézkedésekre kiküldött általános választmány és tisztviselői kar előtt jelen hó 13-án a kezdet nehézségei leküzdésére kismelt 3 egyén szigorlással vette kezdetét, kiket a „Magyar Polgár” is érdemlegesen megdicsért deák-párti létekre. Ezek távoztával a szigorlatra állottaknál feltehető tudomány és gyakorlat, mint 1-hez 4=7 sat. kezdett alább azon állandó vonalra szállani, melyet domi doctus czimvel jelezünk, s a kiknek nagyobb részben átbocsátása teszi illosoriussá a községit életet mélyen érdeklő közjegyzői intézményt. Képviselő bizottmányunknak ezen intézkedés szellemét kellett volna át érteni, illetőleg a községit rendezése 1871. XVIII. t. cz. 74. §-ban értelmezhető szigorló szabközviszóságot szakértő egyénekből állítani össze. Ez azonban a jelen esetben ellenkezőleg történt.

Ez állításomat december 21-én elért szigorlat eredménye igazolja; a szigorló bizottságban néhány collégiális tisztviselő is más 3 jeles tagját leszámítva a felületes szavazó gépként működő tagok sokaságát szavazata idétte elő ez eredményt, mely szerint a 14. szigorlott közt 4—5 egyén az általános közvélemény ellenére bocsáttattak át. No de szóljunk nyíltan: Székünknek 1865-től fogva mindig passionatus hivatása volt a nem tudóst tudóssá, a becsületest becstelenné tenni; ez irány elvben rejlett a rejlik a demoralizáció, mely megtörte és meg megbuktatta itt a Deákpartot, ez teszi nálunk nevéssé a közjegyzői új intézményt is. Szigorú ítélet, de igazságos.

Elvégre elhiszem, hogy a szigorlandók feletti felügyeletet is kéz alatt kilehet játszani, dacára a főispáni szem és fülnek sokat meg lehet látni és hallani, ha más szemével fülével nem lát és hall. Jóllehet darázs fészket bolygatok, nem félek a támadó fulánoktól... mert szükség esetén nevekkel és felülvizsgálattal felelnék, tehát jó előre „vigyázz” kiáltok, hogy e felett a felínál több hátralevő szigorlandókkal a törvény értelmében bánjanak el. Fel-szólalásom pedig tapasztalás, s egy szigorló bizottsági tagtól nyert felvilágosítás után a hivatalokrai tekintettel községit és magán személyek érdekei védelme tekintetéből történt, hogy hiúságtól nem mentes szegényes helyzetünket az olvasó közönség is megismerje... A viszontlátásig.

Egy székely.

A királyi ügyész vádbeszéde

Rózsa Sándor és társai bűnperében.

(Vége.)

Rózsa S. 1843. júl. 16. Szegeden született. apja pásztor volt s egy rablás alkalmával agyonvertetett, ő maga szintén pásztorokodása adta magát s követve apja nyomdokait, már kora ifjúságában rabolni kezdett, első tudomásra jött bűnténye volt Darabos Imre halasi tanyájának megrablása, mely miatt a szegedi törvényszék által 1836. szept. 10-én másfél évi börtönrre és 150 botlütére ítéltetett. Talán a hátralevő botlütésektől való rettegés, vagy szilaj kedélye vitték rá, hogy bűnhődése alatt 1837. júl. 10-én bilincseiből megszökött, s az alföld ronán bújdosni kezdett, de bármi vitte legyen reá a szökésre; ezzel a kocka el volt vetve, mert a puszták fia, ki magát a társadalomból önmaga száműzte, most már folytonosan hadi lábón állott polgártársainak jobb részével a közhatalóságok törvényes közegeivel.

Lőháton fegyveres kézzel barangolt a puszták ronaszagán, tanyáiról tanyára bújdosott, részint menhelyet, részint bűntársakat keresve, s mikor valakit a bűnhődésre rávehetett, azzal lopott vagy rabolt, a mint a véletlen éppen megálla hozta. A pusztában szabadon legelésző gulya vagy ménes, vagy a szorgosan őrzött községi pásztor, neki egyfolyán kedves zsákmány voltak, s midőn például 3 ad. 4-ed magával egy-egy gulyának lőháton fegyveres és kieresztet karikás ostorokkal neki vágatott, nem igen találkozt gulyás vagy csikós, a ki ellentálni mert volna, mert ha azt tette, keserűen látott vakmerőséget. S ezen fellépés jellemzi R. S. égis bűntényeit, úgy hogy mikor az e fajta bűntények tárgyalásánál arról foly a vita, hogy lopá vagy rablás kivetett-e el, mindig azon nézetben voltam, hogy it a megkülönböztetés is csak nem felesleges, mert R. S. mindig el volt rablásra készűle, itt fellépésnek jelenleg éppen abban állt, hogy figyelmére sem méltatta azt, hogy vajjon vilkí rzi e a gulyát vagy nem?

A 40-es évekből 7 rendi illemű bűntény trgyaltatott le. R. S. ellen, melyekből 3 tolvaj-ság, 4 eset t. i. a makói vásárház eszűgyi marhael-sakítása, rablásnak minősített; ezenkívül ugyan-cak a 40-es évekből Hajós késg pénztárának betrés meglopása s a Moholyközsg pénztár meg-rablása, tehát összesen 9 bűntény, ezek közt 4 tolvaj-ság, és 5 rablás merült fel vádott ellen.

A 48-ki szabadságharc után R. S. egyideig pásztorlétnek adta magát, de már a 1849-ik év őzepe táján s végén ismét fő betárrá vált s foly-atva régi életmódját, rablást az addigieknel még zilajabban űzte, a mihez hozzájárult azon körülmény s, hogy míg 48 előtt állan betyártársa nem volt, anem csak a pásztorok túl borzolta esetről setre czimboráit, az 50-esekben két állandó tár-a akad Osnoics István leszakmája, kit kora if-uságától kezdve ismert, ki a 50-es években a atonaság elől szökött más Billangó Pataki Mi-ály másképp „kis bácsi” fel a szabadságharc ide-ében barátokozott meg, s szabadsapatjának egyik agyával. Ezeken kívül legutóbb czimborája volt Vez-elka Imre, kit minden fontosab rablásra elhírtak. ovábbá Rádi János 1862-ben meggyilkoltak, Idők István, Tóth Ján Fazekas Dávid, Rózsa Ja-ab, Rózsa József s má.

Az ezekkel elkövet bűntények sorozata már tetemes elajlásodásra mutat. Az eddig szilaj betyár, inek kedve telt s tetettmának abban, hogy a ulyát fényes nappal pásztorok szemeláttára meg-zakítsa, most a házúlyt is felkereste, s az éj ple alatt, vagy a véletlenség állapotát felhasználva gyveres kézzel nemerőz kinszások között vette la békés polgárnak ékagantott vagyonát.

Az horgosi és ujszplébus kirablása a Tan-ari család, Tupcse zászt, idősb Papdi József és sányi István ellenkövetett rablási merényletek s ülönösen a tisztai ázál eszigtetel és teljes véd-elésébe jutott Náy salád kegyetlen megrablá-a oly bűntényeknek, melyek a legnagyobb ivetemültséget tasítj, s a melyek mikor meg-örténtek, az egész videt rettegéssel töltötte el; zekhez járult Rád Ján meggyilkolása, mint vilá-os bizonyítéka annak, hogy R. S. az emberéletet másokban mily késővette, saját rablóczimboráját s talán azon eszerigyanuból, hogy tőlük elsza-radni, s jobb ut tér kívánt életétől saját kezével negfosztani nem szorult; s az egyik legsötétebb pontját képezi a 50-es években R. S. által elköve-ett bűntényeknek, melyek az elsoroltakon kívül ré-szint pusztai arhalásokból, részint azon több rendbeli gyilkoktól állnak melyek miatt R. S. már az 1858-4 évi halála, majd életfogytiglan-i börtönbüntetésre ítéltetett. Az ezen ítéletben nem foglalt esetek közül enle 20 bűntény tárgyalatott le az 50-es ékből melyek közé 4 tolvaj-ság, 6 pusztai rabl 2 halál és 7 betöréses gyveres rablás, végre gyösség tartoznak.

Mindezen bűntények ezek egyenkint is, öz-szevére pedig egy lóságos bűnfürdő képeznek. De bármily bűntökegyenek is azok, minthogy el-övetésük miny 12—20 év eltelt, a kienges-elésre hajló béri érzellem már-már hajlandó volna enyészni a feledés fátyolát bontani, ha on helyre nem jönné, hogy a ama régi büntet-nem megűmni, hanem azért válnak kevés-e beszámítók, mert újabbak következtek utá-

at m. miniszterium, királyhágon neni m. k. bányá- jóság- és pénzügyi
tóságok, megyei közigazgatási latalok, az ujon szervezett törvényszékek
királyhágon innen lakó ügyvéde orvosok teljes tisztí czim- és névtárá-
val s kolozsvá kalauzzal ellátva.